

Motion till riksdagen
2006/07:Kr242

av **Siv Holma m.fl. (v)**

Interkulturella Sverige

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Bakgrund	3
4	Nationella minoriteter	3
5	Gör teckenspråk till ett nationellt minoritetsspråk	4
6	Uppföljning av mångkulturåret	5
7	Litteratur, tidskrifter och film	6
8	Världskultur – musik och dans	7
9	Interkulturell jämställdhet	7

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att till förnyad prövning ta upp frågan om att göra teckenspråket till ett nationellt minoritetsspråk.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete under anslag 28:2.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till åtgärder för att främja utgivning och distribution av litteratur och tidskrifter på invandrade och nationella minoriteters språk.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utöka samarbetet med övriga nordiska länder vad gäller översättningar av litteratur till de invandrade och de nationella minoriteternas språk liksom utgivning av böcker och tidskrifter på dessa språk.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning om förutsättningarna för professionellt arbete med folk- och världsmusik liksom med världsdans och att utredningen ska innefatta en handlingsplan för hur dessa genrer ska få ta sitt rättmätiga utrymme i de kulturpolitiska satsningarna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom Nordiska ministerrådet bör lyfta fram förslaget om en nordisk symfoniorkester för folk- och världsmusik.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Kulturrådet bör ges i uppdrag att i sin anslagsfördelning uppmuntra verksamheter som kan främja interkulturell jämställdhet.

¹ Yrkande 1 hänvisat till KU.

3 Bakgrund

Vi har länge talat om mångkultur, men definitionen av vad mångkultur är varierar starkt. Det huvudsakliga problemet med begreppet är dock att det sällan inbegriper landets majoritetsbefolkning, endast minoriteterna. Det handlar om s.k. etnicitet, och en etnisk grupp definieras oftast i förhållande till majoritetsbefolkningen. Med etniska grupper menas då sådana med annan bakgrund än inhemsk. De nationella minoriteterna får ett slags mellanställning. De är både etniska samer, tornedalingar, finnar, romer eller judar – och svenskar, eftersom deras mödrar och fäder funnits i landet lika länge som eller längre än vad som gäller för många som är vana att betrakta sig som svenskar.

Inom vetenskapen har man numera infört mer tydliga begrepp och definitioner. Det talas om "monokultur" – där det handlar om en enhetlig kultur, "multi-" eller "mångkultur" – där olika kulturer samsas, mestadels bredvid varandra – och "interkultur" som betecknar en process i vilken majoritetskultur och minoritetskulturer samverkar.

Vårt samhälle, med utbildningsväsen och de flesta institutioner och myndigheter, utgår fortfarande i grunden från att vi har ett monokulturellt samhälle, trots att alla vet att det är länge sedan så var fallet, om det ens någonsin varit det. Den önskan som finns hos många både kvinnor och män i landet om att komma tillbaka till det samhälle "som var förr" är ett uttryck för längtan till en monokultur som egentligen inte funnits och som definitivt inte finns nu och inte kommer att finnas i morgon.

Den utveckling Vänsterpartiet vill ha handlar om en interkulturell process där vi alla medverkar. Det handlar ju också om olika delkulturer som inte har något med etnicitet eller språk att göra men desto mer med klass, kön, ålder och var man bor i landet, vilka man umgås med på fritiden och hur man försörjer sig.

Ett utmärkt uttryck för den interkulturella processen är den s.k. världskulturen – musik eller dans – där konstnärer från helt olika kulturer och bakgrunder möts och inspirerar varandra till nya uttryck. Samtidigt vet vi att för att kunna hävda sig i den gemensamma processen måste man ha en säker grund att stå på i den egna delkulturen.

4 Nationella minoriteter

År 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för mänskliga rättigheter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Det innebär att Sverige åtagit sig att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. De språk det gäller är samiska, finska, meänkieli (tornedalsfinska), romani chib och jiddisch.

Det hittillsvarande anslaget i budgeten för de nationella minoriteternas språk och kultur har inte stått i någon rimlig relation till det åtagande staten

Fel! Okänt namn på

gjort i och med ratificeringen av konventionerna. Vänsterpartiet har även under den förra regeringen drivit på för att få beloppet höjt och föreslår nu att anslaget 28:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, i en första omgång utökas med 25 miljoner kronor för detta ändamål.

Anslaget disponeras av Kulturrådet och det finns många och stora behov att täcka hos fem olika grupper, som då får söka pengar från rådet. Sverigefinska arkivet behöver ordentliga resurser liksom Sverigefinska språknämnden som annars riskerar att inte kunna fortsätta att ge ut sin tidning. På det samiska området finns det svåra ekonomiska problem, och romer och tornedalingar är genomgående de grupper som har minst av det mesta.

När det gäller institutioner som arkiv, språknämnder, teatrar, bibliotek och kulturcentrum måste givetvis deras problem lösas på ett annat vis på sikt än genom tidsbegränsade bidrag. Här måste det göras genomgripande genomgångar av vad som ska prioriteras och hur en fördelning slutligen kan motsvara de olika gruppernas behov. Även de anslag som samerna får via Saminget måste vägas in. Arkiv och språknämnd bör på några års sikt inrättas även för de minoriteter som i dag saknar sådana. Likaså krävs stöd till översättning och utgivning av litteratur och tidskrifter.

För läromedelsutgivning ansvarar Myndigheten för skolutveckling, varför det inte tas upp i denna motion och under detta anslag. Det krävs också en särskild satsning på film och tv-program på de nationella minoritetsspråken, och tv-program och filmer behöver textas, barnfilmer behöver dubbas. Dessa utgifter ligger också utanför det här anslaget.

I ett interkulturellt perspektiv handlar det inte enbart om att de olika grupperna inom de nationella minoriteterna ska ha tillgång till sitt eget språk och sin egen kultur, utan också att majoritetsbefolkningen och övriga, invandrade, minoriteter ska ges möjlighet att förstå och lära sig mer om samisk, tornedalsfinsk och finsk, romsk och judisk kultur och därmed också att lära sig språket.

Under anslag 28:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* bör avsättas 25 miljoner kronor år 2007 för främjande av de nationella minoriteternas språk och kultur. Dessa 25 miljoner kronor /år finansieras med de under samma anslag i propositionen avsatta reformmedlen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Gör teckenspråk till ett nationellt minoritetsspråk

Teckenspråket är mycket mer än ett hjälpmedel för funktionshindrade. Det är ett eget språk som omfattar en grupp spridd över hela landet med en egen kulturell grupptillhörighet. För ca 10 000 barndomsdöva i landet är teckenspråket förstaspråk och ytterligare drygt 10 000 hörselskadade barn och unga liksom vuxendöva har behov av språket. Det är således ingen liten minoritet

detta är fråga om. Dessutom befinner sig ju en teckenspråkig flicka eller pojke, kvinna eller man, alltid i ett socialt sammanhang där flera personer i omgivningen förhoppningsvis är teckenspråkiga. Just interaktionen med hörande i omgivningen och i samhället i stort är givetvis viktig, för båda sidor.

När man utredde vilka språk som skulle omfattas av Europarådets konvention om nationella minoriteter beslutades efter långa diskussioner att teckenspråket inte skulle betraktas som ett nationellt minoritetsspråk. Det var, menar Vänsterpartiet, ett misstag.

Den utredning om teckenspråk och teckenspråkiga som lagt fram sitt slutbetänkande i år (SOU 2006:54) kommer med många bra förslag med utgångspunkt i att hörselskada och dövhet är funktionshinder. Utredningen vill också att teckenspråket ska tillerkännas en folkrättslig ställning motsvarande den ställning som givits de nationella minoritetsspråken. Vi menar att detta är bra, men att man bör sikta mot att fullt ut göra teckenspråket till ett nationellt minoritetsspråk som omfattas av Europarådskonventionerna med de rättigheter och den statushöjning som ett sådant erkännande ger. Det handlar ju också om att landets övriga befolkning ska få insikt i och möjlighet att tillägna sig ett språk med teckenspråkets speciella kvaliteter.

Regeringen bör till förnyad prövning ta upp frågan om att göra teckenspråket till ett nationellt minoritetsspråk. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

6 Uppföljning av mångkulturåret

Mångkulturåret 2006 har innehållit en stor mängd positiva inslag, inte minst sådana som syftar framåt och som handlar om att öka samspelet mellan olika grupper i samhället inklusive majoritetsbefolkningen. Men inga medel har avsatts för att följa upp året under 2007. Från första början har Vänsterpartiet kritiserat satsningen på Mångkulturåret för att det inte avsattes tillräckligt med resurser. Ändå har samordningsgruppen och alla de eldsjälar, kulturarbetare och andra, som gjort insatser under året lagt ner ett imponerande arbete. Om inte allt ska gå till historien som något färgsprakande intressant och lite exotiskt som bara de inblandade minns, så måste det till medel för uppföljning: inspirerande spridning av de goda exemplen – dokumentation, seminarier, nätverksbildande osv.

Vänsterpartiet räknar med att det behövs 2 miljoner kronor för 2007 för att Kommittén för samordning ska kunna avsluta sitt arbete och dessutom 2 miljoner kronor som Kulturrådet får disponera i en pott där kommuner och regioner kan söka pengar för uppföljning.

Riksdagen bör således besluta att sammanlagt 4 miljoner kronor under anslag 28:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* ska avsättas för uppföljning av mångkulturåret under 2007. Detta yrkande återfinns i Vänsterpartiets budgetmotion för utgiftsområde 17, Kr279.

Fel! Okänt namn

7 Litteratur, tidskrifter och film

Statens kulturråd har i en tidigare omvärldsanalys konstaterat att det senaste decenniets utveckling visar att antalet boktitlar för barn och unga ökar, medan antalet översatta böcker minskar. Den stora majoriteten av de översatta barn- och ungdomsböckerna översätts från engelska, ca 80 procent. Det totala antalet språk som översätts till svenska i bokutgivningen blir färre år för år och det gäller i princip för all litteratur. Här krävs åtgärder för att säkerställa att det i den svenska bokutgivningen översätts betydligt fler böcker än i dag till svenska från fler språkområden. Det gäller förstas i allra högsta grad översättningar av litteratur från de nationella minoritetsspråken och olika invandrar-språk.

Det kan konstateras att de förlag som ger ut böcker och tidskrifter på invandrar-språk och nationella minoritetsspråk liksom de författare som skriver på dessa språk arbetar under mycket knappa förhållanden. Kulturrådet har tidigare konstaterat att det krävs en kartläggning av det litterära kretsloppet för litteratur på invandrar-språk för att få kunskap om vilka behov som finns och vilka åtgärder som ska till för att förbättra situationen för utgivning och distribution av litteratur på dessa språk. Detsamma gäller de nationella minoriteternas språk, vilka också sinsemellan är mycket ojämnt försedda vad gäller förlag.

Riksdagen bör återkomma med kartläggning, analys och förslag till åtgärder för att främja utgivning och distribution av litteratur och tidskrifter på invandrade och nationella minoriteters språk. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

För att få till stånd fler översättningar till de olika minoritetsspråken bör man dessutom utöka samarbetet med de övriga nordiska länderna. Det gäller både de invandrade och de nationella minoriteternas litteratur och tidskrifter. Regeringen bör utöka samarbetet med övriga nordiska länder vad gäller översättningar av litteratur till de invandrade och de nationella minoriteternas språk liksom utgivning av böcker och tidskrifter på dessa språk. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Film och filmkulturella insatser på de nationella minoritetsspråken är inte minst viktiga med tanke på barnen – de flickor och pojkar vars föräldrar ofta inte fått eller vågat använda sitt modersmål i skolan eller på andra håll ute i samhället. Dessa barn som nu växer upp och deras barn i sin tur riskerar att helt förlora modersmålet, som exempelvis kan vara samiska, meänkieli eller romani, eller de får lov att med mycket stora ansträngningar försöka återerövra det. Då är film ett viktigt hjälpmedel. Frågor som rör film behandlas i motion Kr273.

8 Världskultur – musik och dans

Världskulturens roll i det interkulturella sammanhanget har berörts i inledningen. Under de senaste två decennierna har världsmusiken vunnit erkännande som egen genre, men ännu är det långt kvar innan den som fullvärdig genre har tillgång till scener och anslag. I Stockholm fungerar sedan ett antal år tillbaka Stallet som ett vattenhål för interkulturell musik och dans, men ingen utbyggnad har skett trots att behovet är stort. Nu begär Riksföreningen för Folkmusik och Dans (RFoD) tillsammans med ledarna för folk- och världsmusikutbildningarna på högskolorna att villkoren för professionellt arbete med folk- och världsmusik ska få en egen utredning (remissvar Orkesterutredningen, SOU 2006:34).

Vänsterpartiet instämmer i ovanstående. Förutsättningarna för professionellt arbete med folk- och världsmusik liksom med världsdans behöver utredas och utredningen ska innefatta att en handlingsplan tas fram för hur dessa genrer ska få ta sitt rättmätiga utrymme i de kulturpolitiska satsningarna. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Inom genren folk- och världsmusik saknar man en symfoniorkester. Tretton musikhögskolor i Norden har skrivit till kulturministrarna och kräver att samhället stöder folk- och världsmusik med motsvarande en symfoniorkester inom fem år. I Sverige skulle det innebära ca 50 tjänster.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening att regeringen inom Nordiska ministerrådet bör lyfta förslaget om en nordisk symfoniorkester för folk- och världsmusik.

9 Interkulturell jämställdhet

Sverige är inte alltid ett föregångsland när det gäller jämställdhet. Och kulturen är ett utmärkt område för kvinnor och män, flickor och pojkar från olika folkgrupper att dela med sig av sin livsåskådning också när det gäller jämställdhet mellan könen, maktfördelning och sätt att fungera i vardagen. Inom kulturella uttryck som teater och dans kan olika synsätt och strategier belysas och utbytas och föras fram till diskussion. Kulturrådet bör ges i uppdrag att i sin anslagsfördelning uppmuntra sådana verksamheter, som kan främja interkulturell jämställdhet. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 oktober 2006

Siv Holma (v)

Torbjörn Björlund (v)

Egon Frid (v)

Eva Olofsson (v)

Peter Pedersen (v)

Rossana Dinamarca (v)

Elina Linna (v)

LiseLotte Olsson (v)